

ע"פ 2649/21 - יצחק סילברה נגד מדינת ישראל, משפחת המנוח מ"ב ז"ל, משפחת המנוח א"ל ז"ל, משפחת המנוח ש"א ז"ל, ל"ל, ס"ע, ע"ב, עא"ק

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 2649/21

לפני: כבוד השופט י' אלרון
כבוד השופטת ג' כנפי-שטייניץ
כבוד השופט י' כשר

המערער: יצחק סילברה

נגד

המשיבים: 1. מדינת ישראל
2. משפחת המנוח מ"ב ז"ל
3. משפחת המנוח א"ל ז"ל
4. משפחת המנוח ש"א ז"ל
5. ל"ס
6. ע"ב
7. עא"ק

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד בתפ"ח 14-05-3868 מיום 3.3.2021 שניתן על ידי הנשיאה ר' לורך והשופטים צ' דותן ו-ע' וינברג-נוטוביץ

תאריך הישיבה: ב' בטבת התשפ"ד (14.12.2023)

בשם המערער: עו"ד שירן ברגמן

בשם הסניגוריה הציבורית:

עו"ד יגאל בלפור

עו"ד רחלי זוארץ לוי

בשם המשיבים:

עו"ד שרית טובבין

בשם נפגעי העבירה
המשיבות 2-3:

פסק-דין

השופט י' אלרון:

יצחק סילברה (להלן: המערער), הורשע בשלוש עבירות של רצח באדישות ושלוש עבירות של גרימת חבלה חמורה בנסיבות מחמירות. בגזר דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (הנשיאה ר' לורך, השופט צ' דותן והשופטת ע' וינברג-נוטוביץ) מיום 3.3.2021 ב-תפ"ח 3868-05-14, נגזר עליו עונש של 27 שנות מאסר בפועל, לצד ענישה נלווית. הערעור נסוב על חומרת העונש.

עיקרי כתב האישום המתוקן

1. על פי עובדות כתב האישום המתוקן, המערער ו-עא"ק (להלן: עא"ק) הפעילו שני בתי קפה סמוכים זה לזה בעיר רמלה. בבתי הקפה התקיימו משחקי קלפים, והמערער ו-עא"ק קיבלו כסף מהמשתתפים בהם.
2. בשלהי חודש מרץ בשנת 2014 המערער ועא"ק החליטו לאחד את עסקיהם ולהפעיל יחדיו את בית הקפה של המערער. זמן קצר לאחר מכן, ביום 7.4.2014, עא"ק החליט לחזור ולהפעיל את בית הקפה שלו לבדו (להלן: בית הקפה), ועשה כן כבר למחרת, ביום 8.4.2014.
3. על רקע האמור, ביום פתיחת בית הקפה תכננו המערער, בנו - ויקטור סילברה, וחברו של בנו - ידידיה אלואשוילי (להלן: ויקטורו-אלואשוילי, בהתאמה) להגיע לבית הקפה כשהם נושאים עימם בקבוקי דלק. לשם כך, הצטיידו כל אחד בבקבוקי פלסטיק בגודל ליטר וחצי המלאים בחומר דליק.
4. בליל פתיחתו המחודשת של בית הקפה של עא"ק, בשעה 22:30 או בסמוך לכך, המערער, ויקטורו-אלואשוילי נכנסו לבית הקפה כשכל אחד מהם נושא בידיו באחד מבקבוקי הדלק. יצוין, כי בבית הקפה חדר חיצוני (להלן: החדרהחיצוני), ממנו כניסה צרה המובילה לחדר פנימי (להלן: החדרהפנימי).

בחדר החיצוני שהו באותה עת ע"ק, ע"ב, ע"ע ו-פא"י (להלן: ע"ב, ע"ע, ו-פא"י, בהתאמה). בחדר הפנימי, מ"ב, א"ל, ש"א ו-ש"ח שיחקו בקלפים, ונמצאה בו גם המלצרת ל"ס (להלן: מ"ב, א"ל, ש"א, ש"ח-ל"ס, בהתאמה).

5. המערער החל להתיז את החומר הדליק מבקבוקי הדלק בחדר החיצוני - על השולחן אשר סביבו ישבו ע"ק, ע"ב, ע"ע ו-פא"י וכן על הרצפה והקירות. בהמשך, המערער, ויקטור ואלואשוילי נכנסו לחדר הפנימי. מ"ב, א"ל, ש"א ו-ל"ס נעמדו בקרבת היציאה מהחדר, בעוד ש"ח נמלט מהמקום. המערער צעק לעבר הנוכחים "מי שלוקח לסילברה את הפרנסה סילברה לוקח לו את החיים", או מילים דומות. המערער חזר לחדר החיצוני, שלף סכין והניף אותה לעבר הנוכחים בתנועת איום. בשלב זה, ויקטור ואלואשוילי עמדו באופן שחסם בפועל את היציאה מהחדר הפנימי עבור מ"ב, א"ל ו-ש"א.

6. בדרך שאינה ידועה למשיבה, פרצה אש בבית הקפה. כתוצאה ממעשיהם של המערער ויקטור ואלואשוילי האש אחזה בגופם של מ"ב, א"ל ו-ש"א. ל"ס, אשר ניסתה להימלט מהמקום, החליקה על החומר הדליק שהיה על רצפת החדר החיצוני והאש אחזה גם בגופה. גם ב-ע"ב וב-ע"א"ק אחזה האש. המערער, ויקטור ואלואשוילי נפגעו אף הם מהאש ונמלטו מבית הקפה מבלי שהזעיקו עזרה. בהמשך, נסעו לבית חולים, שם אושפזו.

7. מ"ב, א"ל ו-ש"א נפטרו (להלן יחד: המנוחים), לאחר שסבלו מכוויות בחלקים נרחבים בגופם; ל"ס נפגעה ואושפזה בבית חולים כשהיא סובלת מכוויות בדרגות 2-3; ע"ב אושפז בבית חולים בעודו סובל מכוויות בידו, בפניו ובגבו התחתון בדרגה 2; ו-ע"א"ק נפצע, נבדק וטופל בבית חולים כשהוא סובל מכוויות בדרגה 2 על פני ידיו ורגליו (להלן יחד: הפצועים). בנוסף לכך, המערער וויקטור נפצעו באורח בינוני ואלואשוילי נפצע באורח קשה.

8. בגין מעשים אלו, יוחסו למערער שלוש עבירות של רצח באדישות לפי סעיף 300(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק); ושלוש עבירות של גרימת חבלה חמורה בנסיבות מחמירות לפי סעיפים 333 ו-335(א)(2) לחוק.

9. למען שלמות התמונה, יצוין כי גם נגד ויקטור ואלואשוילי הוגשו כתבי אישום מתוקנים, המייחסים להם ריבוי עבירות של המתה בקלות דעת לפי סעיף 310 לחוק וגרימת חבלה חמורה בנסיבות מחמירות לפי סעיפים 333 ו-335(א)(2) לחוק. ההליך בעניינם התנהל יחד עם עניינו של המערער לפני בית המשפט המחוזי, והם הורשעו במיחס להם על פי הודאתם במסגרת הסדרי טיעון אשר כללו הסכמות לעניין העונש. נגזר עליהם עונש של 17 שנות מאסר בפועל לצד ענישה נלווית, בהתאם להסכמות הצדדים, ופיצוי למשפחות המנוחים בסך כולל של 80,000 ש"ח (ראו בהרחבה בגזר הדין בעניינם מיום 28.1.2020 (להלן: גזר הדין של ויקטור ואלואשוילי)).

גזר הדין בעניינו של המערער

10. לאחרשמיעת ראיות, הושג הסדר טיעון במסגרתו המערער הודה בעבירות אשר יוחסו לו בכתב האישום המתוקן. עוד הוסכם, כי המשיבה תטען לעונש של 3 מאסרי עולם לריצוי בחופף בעוד שהמערער יהיה חופשי בטיעונו.

11. יצוין, כי בדיון שבמהלכו נשמעו הטיעונים לעונש, המערער אמר כי הוא "אינו מסכים לעסקה", אולם נסוג מאמירה זו בסמוך להעלאתה (פרו' מיום 3.2.2021, עמ' 244, ש' 11-12, 17). יוער, כי במהלך ההליך הוחלפו סגוריו של המערער, לרוב על פי בקשתו. המערער אף נטל חלק פעיל במסגרת ההליך כאשר, בין היתר, חקרבעצמוחלקמןהעדים.

12. בית המשפט המחוזי קבע כי המערער פגע במידה חמורה מאודבערכי קדושת חיי האדם והשמירה על שלמות גופו ועל זכותו לביטחון. מעשיו גרמו למותם של שלושה חפים מפשע אשר שיחקו לתומם בקלפים בבית קפה, ולשלושה אחרים פציעות חמורות.

בסקירת נסיבות ביצוע העבירות, בית המשפט עמד על כך שכתב האישום, לאחר תיקונו, לא ייחס למערער קשירת קשר להצתת האש או את הצתתה בפועל. לצד האמור, הודגש כי חלקו היחסי בפרשה גדול במידה משמעותית מזה של שותפיו, בין היתר, מאחר שהיה בעל המניע לביצוע המעשים, ואף יצר את "הסיכון הקונקרטי שלבסוף התממש" בהתזת החומר הדליק לבדו. כמו כן, המערער הוא שאיים על הנוכחים בבית העסק ושילף סכין אותה הניף בתנועת איום. עוד צוין, כי המערער פעל ביסוד נפשי של אדישות לאפשרות גרימת מותם של הנוכחים, בעוד ויקטור ואלואשילי פעלו בקלות דעת. בנוסף, ניתן משקל לנזק הרב שנגרם, בכלל זה לבני משפחותיהם של המנוחים מ"ב, א"ל ו-ש"א, הסובלים מקשיים מתמשכים כתוצאה מאובדנם.

בית המשפט המחוזי הוסיף ועמד על מדיניות הענישה הנוהגת בגין רצח באדישות בראי הרפורמה בעבירות ההמתה (חוק העונשין (תיקון מס' 137), התשע"ט-2019, ס"ח 230 (להלן: הרפורמה בעבירות ההמתה או הרפורמה)). נקבע, כי אף שמעשי המערער מהווים חלק מאירוע אחד, המוות של כל אחד משלושת המנוחים מהווה מעשה רצח נפרד באופן המאפשר גזירת עונש של שלושה מאסרי עולם. עם זאת, נמצא כי בנסיבות העניין אין לקבוע עונש זה כרף העליון של מתחם הענישה או לגזור את עונשו של המערער למאסר עולם. בסופם של דברים, נקבע כי מתחם העונש ההולם עבור כל העבירות נע בין 25 ל-30 שנות מאסר בפועל, לצד ענישה נלווית.

13. בגזירת עונשו של המערער בגדרי המתחם, בית המשפט שקל את הודאתו והאחריות שלקח על מעשיו; הזמן הרב שחלף ממועד ביצוע העבירות ועד מתן גזר הדין; וכן את גילו המבוגר של המערער. בהתחשב בכל אלו, בית המשפט גזר על המערער עונש של 27 שנות מאסר בפועל; 24 חודשי מאסר על תנאי, לבל יעבור עבירת אלימות מסוג "פשע", למשך 3 שנים; פיצוי על סך 40,000 ש"ח עבור כל אחד מהפצועים, ופיצוי על סך 200,000 ש"ח לכל אחת ממשפחות המנוחים. הודגש, כי הפער בין גובה הפיצוי שנפסק לחובת המערער לבין גובה הפיצוי שהושת על ויקטור ואלואשילי - העומד על 80,000 ש"ח כאמור, ראוי נוכח חלקו היחסי של המערער במעשים והנזק שנגרם בהם.

עיקרי טענות הצדדים בערער

14. טענות המערער מופנות כלפי מתחם העונש ההולם שנקבע בעניינו וכלפי העונש שנגזר עליו בגדרו. נטען, כי בית המשפט המחוזי החמיר בקביעת המתחם, מאחר שייחס למערער חלק גדול יותר במעשים נוכח הרשתו בעבירות חמורות מאלו שהורשעו בהן יתר המבצעים. לשיטתו, אין ליתן משקל לשוני זה, מאחר שמלכתחילה היה מקום להרשיע גם את ויקטור ואלואשילי בעבירות רצח באדישות, נוכח האמור בכתבי האישום המתוקנים. כן נטען, כי המתחם שנקבע אף אינו הולם את יתר נסיבות ביצוע העבירה, ביניהן כי האש לא הוצתה על ידי המערער.

עמוד 4

אשר לגזירת עונשו בגדרי המתחם, המערער טען כי יש לשקול לקולה את פציעתו מהאש, כפי שנסקלו פציעותיהם של ויקטור ואלואשוילי על ידי בית המשפט המחוזי. לשיטתו, שיקול זה, לצד יתר נסיבותיו האישיות, מצדיקים הקלה נוספת בעונשו. עוד נטען כי הפיצוי שנפסק לחובת המערער סוטה באופן קיצוני משיעור הפיצוי הראוי; אינו מתחשב בנסיבותיו האישיות, בכללן מצבו הכלכלי; ואינו מוצדק נוכח היקף הפיצוי שהושת על יתר מבצעי העבירה.

15. בא-כוח המערער הוסיף וטען כי הפער בין עונשו של המערער, לעונשם של ויקטור ואלואשוילי - 10 שנות מאסר בפועל, אינו מוצדק ומחייב את התערבות בית משפט זה. כמו כן, המערער טען בעצמו כי למעשה לא הגיע להסדר טיעון עם המשיבה ולא הודה במעשים שיוחסו לו לפני בית המשפט המחוזי. זאת, בין היתר, באומרו "על מה אני אודה? על דבר שלא היה ולא נברא? [...]. אני לא הודיתי, לא יצאה המילה הזאת בחיים". המערער אף טען כי לא ניתן לו ייצוג משפטי הולם לפני בית משפט קמא.

בהינתן טענות אלו, הובאה במעמדהדיון עמדת הסניגוריה הציבורית, אשר ייצגה את המערער גם בהליך קמא. נטען, כי המערער הודה במעשים המיוחסים לו, וכי אף שבשלב הטיעונים לעונש אמר כי אינו מסכים "לעסקה", עמדתו הסופית אותה שיקף סנגורו לבית המשפט המחוזי בסמוך לכך הייתה כי "שוחחתי עם מרשי ואנחנו עומדים בהסכמה".

16. מנגד, לטענת באת-כוח המשיבה, מתחם העונש שנקבע משקף את היות המערער "הרוח החיה" מאחורי המעשים המתוארים - המערער הוא שיזם את המעשים; יצר בפועל את הסיכון בשפיכת החומר הדליק; ואיים על הנוכחים. עוד נטען, כי מתחם העונש שנקבע מקל עמו, וכי העונש שנגזר על המערער אף אינו מצוי ברף העליון של המתחם שנקבע. אשר לסכום הפיצוי שהושת על המערער, נטען כי הוא הולם נוכח הנזק הרב שנגרם ואינו חורג מהסכום המרבי אותו ניתן לפסוק על פי דין.

לטענת המשיבה, אין ממש בטענות שהעלה המערער בדיון לפנינו, המהוות הלכה למעשה בקשה לחזרה מהודאה. בהקשר זה, סמכה את ידה על טיעוני הסניגוריה הציבורית והוסיפה כי המערער הודה במיוחס לו במסגרת הסדר טיעון לאחר שיג ושיח ממושך בין הצדדים, וכן כי די בעיתוי העלאת בקשתו לחזור בו מהודאתו כדי לדחותה.

17. באת-כוח משפחות המנוחים מ"ב וא"ל טענה כי אין להתערב בגובה הפיצוי אשר נפסק לחובת המערער נוכח הנזק הרב שנגרם למשפחות, אשר חוו את מות יקיריהם - כאשר חלקם אף חזו בשריפה עצמה. לעניין זה הביאה, בין היתר, את דברי בנותיו של א"ל כי "עד היום כולנו מדממים מכאב על הדרך המכוערת שבה לקחו את אבא". עוד הדגישה את הנזק שנגרם לבנו של מ"ב, אשר נכח בזירת האירוע ונאלץ לראות את האש אוזחת באביו. לאור האמור, עמדה על חשיבות הפיצוי לשיקום המשפחות.

דיון והכרעה

18. דין הערעור להידחות.

19. בפתח הדברים, אדרש לבקשת המערער לחזור בו מהודאתו, אותה הביע בדיון לפנינו. סעיף 153(א) לחוק

סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 קובע כי בית המשפט רשאי להיעתר לבקשה לחזרה מהודאה מ"נימוקים מיוחדים שיירשמו". סמכות זו מתפרשת על כל שלבי המשפט, אולם בשלב הערעור תתאפשר חזרה מהודאה רק בנסיבות חריגות ונדירות, למשל, כשהנאשם לא הודה באופן חופשי ומרצון; לא הבין את משמעות הודאתו; וכשנפל כשל בייצוגו העולה לכדי עיוות דין. באופן מהותי, נבחן מניע הנאשם בבקשתו - האם מדובר ברצון כן ואמיתי לחזור מהודאת שווא או במהלך טקטי שנועד לגרוף תועלת משפטית. משכך, ישנה חשיבות לעיתוי הבקשה, והעלאתה רק בשלב הערעור מהווה טעם משמעותי לדחותה נוכח החשש כי היא נובעת מאכזבת הנאשם מעונשו (ע"פ 3633/21 פלוני' מדינת ישראל, פסקה 7 לחוות דעת חברתי השופטת ג' כנפי-שטייניץ (9.11.2022); ע"פ 279/19 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (25.9.2019)).

במקרה דנן, לאחר חקירת העדים ושמיעת הראיות, ובעקבות שיח ממושך עם המשיבה, המערער בחר להודות במיוחס לו בהסדר טיעון. הודאתו נרשמה בפרוטוקול הדיון "אני מודה בכתב האישום, אחרי שבית המשפט הסביר לי אותו וגם הסניגור הסביר לי אותו" (פרו' דיון מיום 19.1.2021, עמ' 244, ש' 2-3). הודאה זו ניתנה באופן חופשי ומרצון, תוך שהמערער הבין את תוכנה. רק בשלב הערעור על גזר דינו, העלה את בקשתו תוך שהוא טוען כי הודה ב"דבר שלא היה ולא נברא" ומלין על ייצוגו המשפטי. פגם בייצוגו המשפטי, לא כל שכן פגם שבכוחו להצדיק חזרה מהודאה - אין בנמצא. מתערור אפוא חשד ממשי כי בקשת המערער נובעת מאכזבתו מהעונש שהושת עליו (יעקב קדמי על סדר הדין בפלילים חלק שני: הליכים שאחרי כתב אישום א1382 (מהדורה מעודכנת 2009). בהינתן האמור, דין הבקשה להידחות.

20. מכאן לערעור על חומרת העונש. הלכה היא כי בית המשפט ייטה שלא להתערב בעונש שהושת על ידי הערכאה הדיונית אלא במקרים בהם ניכרת חריגה קיצונית ממדיניות הענישה הנוהגת במקרים דומים, או כאשר נפלה על פני הדברים טעות מהותית ובולטת בגזר הדין (ע"פ 5057/22 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 23 (28.12.2022); ע"פ 3332/22 קוואסמי נ' מדינת ישראל, פסקה 15 (1.12.2022)).

עניינו של המערער אינו נמנה עם מקרים חריגים אלה. נוכח כישלון שותפותו "העסקית", המערער תכנן להגיע לבית הקפה של יריבו מצויד בחומר דליק, יחד עם שניים נוספים, ובהגיעו למקום שפך את החומר הדליק; הניף סכין לעבר חלק מהשוהים במקום בתנועה מאיימת; וצעק "מי שלוקח לסילברה את הפרנסה סילברה לוקח לו את החיים". צעקה זו התריעה על המאוחר, הלכה למעשה, שכן כתוצאה ממעשי המערער האש שפרצה אחזה בגופם של מ"ב, ש"א ו"א"ל - ובכך מצאו את מותם. לצדם, נגרמו ל"ל"ס, ע"ב ו-עא"ק כוויות נרחבות על גופם.

21. אם כך, ראשיתו של המקרה שלפנינו - בשותפות "עסקית" שלא צלחה; סופו - בשלוש עבירות של גרימת חבלה חמורה בנסיבות מחמירות ושלוש עבירות רצח ביסוד נפשי של אדישות. בהקשר זה יש לעמוד על כך שהרפורמה בעבירות ההמתה מבטאת שינוי משמעותי של המחוקק ביחס למעשי המתה המבוצעים ביסוד נפשי של אדישות.

כפי שהדגשתי לא אחת בפסקי דיני לאחרונה, הרפורמה יצרה מדרג חדש של עבירות אשר נועד לבטא את חומרת מעשי ההמתה השונים ועיקרון האשמה של מבצעה, ובהתאמה את העונש ההולם שיש לקבוע בצדן (דברי הסבר להצעת חוק העונשין (תיקון מס' 124) (עבירות המתה), התשע"ו-2015, ה"ח 166 (להלן: דברי הסבר לרפורמה)). במדרג זה, מעשה המתה ביסוד נפשי של אדישות חוסה תחת עבירת הרצח "הבסיסית" (סעיף 300(א) לחוק) - אשר חמורה ממנה רק עבירת הרצח בנסיבות מחמירות (סעיף 301 לחוק). זאת, חלף מיקומו עובר

לרפורמה תחת עבירת ההריגה (סעיף 298 לחוק; ראו בהרחבה ב-ע"פ 1464/21 קפוסטין נ' מדינת ישראל, פסקאות 44-45 (11.9.2022)). בכך, המחוקק ביקש לבטא את החומרה הרבה שייחס למעשה ההמתה ביסוד נפשי של אדישות ולמידת האשם של מבצעו באמצעות "תיוגו כ'רוצח' על כל המשתמע מכך ו-'אות הקין' שיישא בעקבות מעשיו" (ע"פ 2654/22 מדינת ישראל נ' דיסלבסקי, פסקה 10 (6.12.2022)).

בהתאם, הוחמר גם העונש הקבוע בצד עבירה זו - מעונש של 20 שנות מאסר כעונש מרבי טרם הרפורמה למאסר עולם כעונש מרבי (ע"פ 1888/19 גרייב נ' מדינת ישראל, פסקה 18 (5.4.2020)). משכך, הרפורמה בעבירות ההמתהמשקפת "החמרה - מהותית ערכית ועונשית בענישה במקרה של רצח באדישות" (ע"פ 5806/22 מדינת ישראל נ' מוחמד גריפאת, פסקה 16 (20.11.2022) (להלן: עניין גריפאת)).

22. בעניינו של המערער, בגין רציחת המנוחים, כמו גם הכוונות המשמעותיות שנגרמו ל-ל"ס, ע"ב ו-עא"ק, נגזר עליו עונש של 27 שנות מאסר בפועל. על רקע האמור, ניכר כי תוצאה עונשית זו אינה מקימה כל עילה להתערבותנו. על פניה, היא מקלה עד מאוד עם המערער.

23. במישור העקרוני, יוטעם כי מעשה המתה באמצעות הצתה עשוי להיכנס אף בגדרי העבירה החמורה ביותר בספר החוקים - רצח בנסיבות מחמירות. זאת, גם כאשר הרצח נעשה ביסוד נפשי של אדישות. שכן, מבין הנסיבות שבהתקיימן ניתן להרשיע את הממית בעבירה זו קבע המחוקק את נסיבה 301א(א) (9) לחוק, על פיה:

"המעשה בוצע תוך יצירת סכנה ממשית לחייו של אדם אחר נוסף על הקורבן".

לאורך הליך החקיקה של הרפורמה בעבירות ההמתה, היווה מעשה ההצתה דוגמה טיפוסית למקרה שבו נגרמת סכנה ממשית לחיי אדם נוספים נוסף על קורבן הרצח (להרחבה על נסיבה מחמירה זו, ראו פסק דיני ב-ע"פ 3546/19 עודה נ' מדינת ישראל (15.1.2023)). תחילה, הצוות לבחינת יסודות עבירות ההמתה עמד על כך בדוחו הסופי (דוח הצוות לבחינת יסודות עבירות ההמתה דין וחשבון 14-15 (2011)). גם המחוקק הבלטי דוגמה זו בדברי ההסבר לנסיבה המחמירה, כשציין כי סכנה ממשית לחיי אדם נוספים עשויה להיווצר ב"מקרה של הנחת פצצה במקום שבו שוהים אנשים אחרים מלבד הקורבן המיועד, או הצתה של מקום כאמור" (דברי ההסבר לרפורמה, בעמוד 173). מעשה זה ודומיו המשיך לשמש דוגמה בולטת גם במהלך הדיון על הנסיבה המחמירה בוועדת החוקה, חוק ומשפט (פרוטוקול ישיבה 544 של ועדת החוקה, חוק ומשפט, הכנסת ה-20, 37, 40, 46 (5.2.2018)). במקרים שבהם מעשה המתה באמצעות הצתה נכנס בגדרי נסיבה 301א(א) (9), עונשו של הממית יהא עונש מאסר עולם כעונש חובה - אף אם פעל ביסוד נפשי של אדישות.

24. בחזרה לעניינו הפרטני של המערער. לא מצאתי ממש גם בטענותיו באשר לפער בענישה בינו לויקטור ואלואשוילי. עקרון האחידות בענישה מהווה נדבך משמעותי בגזירת העונש ונועד להבטיח שוויון בפני החוק ולמנוע שרירותיות בענישה. הוא מורנו כי ראוי להחיל שיקולי ענישה דומים על מקרים דומים מבחינת סוג העבירות, אופיין והנסיבות האישיות של הנאשמים (ע"פ 6028/21 אטרש נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (15.5.2022)). כאשר עסקינן באותה פרשה עבריינית, חשיבותו של עיקרון זה מוגברת, והוא מחייב כי היחס בין העונש שנגזר על המעורבים ישקף את חומרת השתתפותם היחסית בה. שכן, כפי שבואר זה מכבר, "כפי שאפליה ללא הצדקה בתוצאת גזר הדין פוגעת בעיקרון אחדות הענישה, כך גם שוויון מלאכותי בין נאשמים" (ע"פ 5195/11 קריניאן נ' מדינת ישראל, פסקה 5

((28.3.2012)).

במקרה שלפנינו עיקרון האחידות בענישה לא הופר כלל ועיקר. בית המשפט המחוזי עמד בהרחבה על הטעמים להבחנה בין עונשו של המערער לבין עונשם של ויקטור ואלואשוילי. בגדר זאת, נתן דעתו כנדרש לכך שחלקו היחסי של המערער בפרשה גדול באופן משמעותי מחלקם של ויקטור ואלואשוילי, וניכר הן מהיותו בעל המניע להתרחשותה; הן מהמעשים האקטיביים שביצע במהלכה, בכללם יצירת הסיכון הקונקרטי בשפיכת החומר הדליק. חלקם השונה של המעורבים בפרשה בא לידי ביטוי גם בהרשעתם בעבירות שונות אשר נעשתה על יסוד הודאתם בהסדרי הטיעון - המערער ברצח "בסיסי" ביסוד נפשי של אדישות וויקטור ואלואשוילי בהמתה בקלות דעת. בצדן של עבירות אלה קבע המחוקק מלכתחילה עונשים שונים המצדיקים פער בענישה (ראו והשוו: עניין גריפאת, בפסקה 12).

פער זה מוצדק בענייננו ביתר שאת, נוכח ההסכמות השונות אליהן הגיעו הצדדים לעניין העונש בהסדרי הטיעון(ע"פ 1074/22 מוחסן נ' מדינת ישראל, פסקה 20 לחוות דעתה של חברתי השופטת ג' כנפי-שטייניץ (20.7.2022)). כך, בעניינם של ויקטור ואלואשוילי הסכימו הצדדים כי השניים ירצו עונש של 17 שנות מאסר בפועל, בעוד שכל שהוסכם בעניין המערער הוא שהמדינה תעתור לעונש של שלושה מאסרי עולם לריצוי בחופף. עוד יוער, כי הסכמות אלה מתבססות גם על הנסיבות האישיות השונות של המעורבים (ראו גזר דינם של ויקטור ואלואשוילי, בעמוד 229). משאלו פני הדברים, אין כל פגם בפער שבין העונש שהושת על המערער לבין עונשם של ויקטור ואלואשוילי.

25. כעת לטענות המערער בעניין היקף הפיצוי. נקודת המוצא היא שאין להתערב בשיקול דעתה של הערכאה הדיונית בקביעת הפיצוי, למעט במקרים יוצאי דופן בהם חרגה באופן קיצוני משיעור הפיצוי הראוי (ע"פ 5932/21 קורובקוב נ' מדינת ישראל, פסקה 15 (13.7.2022); ע"פ 205/19 לברוב נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (7.6.2020)).

26. פיצוי מכוח סעיף 77(א) לחוק נועד ליתן מזור לנפגעי העבירה על הכאב והסבל שסבלו בעטייה. תקרת הפיצוי, הקבועה אף היא בסעיף זה, נועדה בעיקרה לאזבין מטרה זו, שהיא אזרחית במהותה, לבין המגבלות הנובעות ממימושה בהליך הפלילי (ע"פ 1076/15 טווק נ' מדינת ישראל, פסקה ט"ו לחוות דעתו של המשנה לנשיאה א' רובינשטיין(7.6.2016) ופסקה 14 לחוות דעתה של הנשיאה א' חיותבדיון הנוסף דנ"פ 5625/16 קארין נ' טווק בוקובזה (13.9.2017)). לאורך השנים, המחוקק העלה את תקרת הפיצוי פעמים מספר, באופן המדגיש את הצורך כי הפיצוי ייתן מענה ממשי לנזק של נפגעי העבירה (יניב ואקי "תקרת הפיצוי לנפגע עברה בהליך הפלילי" מאזני משפט יא 221, 232-230 (2016)). יחד עם זאת, יודגש כי לצד המטרה האזרחית בבסיסו, הפיצוי "נושא בחובו גם היבטים עונשיים וחברתיים" (ע"פ 2965/13 מדינת ישראל נ' אלרפיעה, פסקה 27 (2.7.2014); ע"פ 6452/09 עלי נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (22.7.2010)).

בענייננו, הפיצוי שנפסק לחובת המערער אינו בניסיון נוכח רצח המנוחים, בגינם הורשע בשלושה מעשירצחנפרדים, והחבלות החמורות שגרם לשלושת הפצועים. הוא אף נמוך מהתקרה הקבועה בסעיף 77(א) לחוק פירושה בפסיקה. יודגש לענייננו, כיתקרת הפיצוי אשרהיהניתן, באופן עקרוני, לגזור על המערעראינה מושפעת מקביעתבית המשפט המחוזי כיגם ויקטור ואלואשוילי ייצאו את משפחות המנוחים. שכן, ניתן לחייב כל אדם שהורשע בפיצוי עד לתקרה הקבועה בחוק(ע"פ 8074/16 סוליימנוב נ' מדינת ישראל, פסקאות 70-72 (2.4.2020)). בית המשפט המחוזי נדרש בהרחבה לנזקים המשמעותיים שנגרמו ממעשיו של המערער. באת-כוח

משפחותיהם של מ"ב ו-א"ל חזרה על מקצתם בטיעוניה לפנינו, והדגישה כי נזקים אלה עודם מלווים את בני המשפחות של שני המנוחים. מפאת פרטיותם, לא ארחיב בעניין נזקים אלו, אסתפק בלציין כי כפי שעולה מתסקיר נפגעי העבירה, בני משפחתו של מ"ב התגוררו בסמוך לבית הקפה, ו"למשמע רעש של פיצוץ וריח שריפה [...] רצו מביתם אל בית הקפה שם ראו את השריפה ואת האנשים ששהו שם יוצאים מתוכו. הם סיפרו כי ראו את [מ"ב-י' א'] ערום כאשר כל גופו שרוף, יוצא מבית הקפה. הם רצו אליו לבדוק מה שלומו". בנו של מ"ב היה בן כתשע שנים במועד האירוע, ובאת-כוחו הדגישה בדיון את השפעת האירוע על נפשו.

27. סוף דבר, לא רק שאין בעונש אשר נגזר על המערער סטייה לחומרה, אלא שכאמור, על פני הדברים, מדובר בתוצאה עונשית מקלה עד מאוד. אין מילים לתאר ולהכיל את זוועת מעשיו מעוררי החלחלה של המערער. מעשים אשר גדעו את חייהם של שלושת המנוחים, ופצעו את גופם, וודאי שגם את נפשם, של שלושה נוספים. אשר על כן, אציע לחברתי ולחברי כי נדחה את הערעור.

ש ו פ ט

השופטת ג' כנפי-שטייניץ:

אני מסכימה.

ש ו פ ט ת

השופט י' כשר:

אני מסכים.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' אלרון.

ניתן היום, כ"ח בשבט התשפ"ג (19.2.2023).

שופט

שופטת

שופט
